

տապալարում և հաստատում մեր ազի-
տութիւնը, մեր անարժանութիւնը: Ա-
սում ենք՝ «Օրէնք ի Սիօնէ կըցէ», իսկ
մտածել թէ «և կանոնը և կարգաւորու-
թիւնը ի Սիօնէ անտի կանոն»—Աս-
տուած մի արասցէ: Սակաւ բացառու-
թեամբ մեր բոլոր քահանաները ձեռ-
նադրուելու համար, եթէ չ'առեմ տարի-
ներով, ամիսներով փոխել են Ս. էջ-
միածնայ պատերի տակ՝ առանց այն
ժամանակն ի բարին գործ դնելու: Փո-
խանակ ժամասացութեանց միջոցին ըս-
կըզբից մինչև վերջն ուշադրութեամբ
դիտելու և սովորելու եղած կարգերն
ապագայում գործ ադրելու համար, մենք
կամ տաճար չենք մտել, կամ եթէ մը-
տել ենք՝ զորհանքս դուրսն ենք թո-
ղել: Տեղն ընկած միջոցին մեր դիտու-
թիւնն ապացուցանելու համար մենք ա-
սում ենք. «Այսքան տարի (կամ ժամա-
նակ) Ս. էջմիածնումն եմ մնացել, կամ
այսքան տարի խորացրութիւն եմ արել
և չգիտեմ թէ՛ որ բանն ինչպէս կանեն»,
անամօթ լանդզուութիւն է այդ մեր կող-
մից և այդպէս ենք մենք բոլորս՝ սակաւ
բացառութեամբ:

Մտէք եկեղեցի մեր ժամասացու-
թեանց միջոցին և ինչ կըտեսնէք: Այն
որ շարականներն ու երգերը մէջնադը—
փոխասացութիւն տեղում կանգնած ենք
ասում թէ՛կողմ տիրացաներ էլ լինին,
որ կարող էին դասէ դաս ասել. կամ
թէ՛ և դասէ դաս ենք երգում, բայց չը
գիտենք թէ՛ ինչ բանն որ դասից պէտք
է սկսել (աւելի ճիշտ ասած չենք ուզում
դիտենալ): Եւ պէտք է տեսնել, թէ որ-
պէս սկսուածքը մէկը միւսի բերնից է
խլում, որպէս զի իւր քմբից համաձայն
բարձր կամ ցածր, ծանր կամ թեթեւ ուղ-
ղութիւն տալ եղածին: Ցաղթելու համար
երկուսն էլ բարձրից են սկսում ու երկու-
սն էլ շարունակում իրենցը. և, ի հար-
կէ, կամ աւելի բարձրից սկսողն է յաղ-
թանակը տանում, կամ երկուսն էլ շա-
րունակում են մինչև տան վերջը, ապա
երկուսն էլ սպասում են՝ որ զիմացինը
երգէ երկրորդ տունը: Հ'ը, միթէ յիմար
է, որ շարունակէ և զբանով ցոյց տայ,
թէ ինքն է յաղթուած: Ահապէս ազմու-
կից յետոյ՝ լուծութիւն կըտրէ և ձեր ա-
կանջները կըհանգստանան, մինչև որ
մէկնումէկը ամօթու կըսկսէ երկրորդ
տունը երգել: Եւ այդ խաչառակութե-
թիւնը եկեղեցու քահանային հաճոյք է
պատճառում—ժամի ժամանակ, իսկ ժա-
մից յետոյ՝ գուրճաբանութեան առատ
նուրբ: Ղայմաղային դուք անկարող ե-
ղաք դիտել ինչպէս երգելը. այժմ սկը-
սեցին երկրորդ տունը, դամաղայը քիչ
հանգաբաւ է. դէհ, գմայեցեք այն հրա-
շաղեղ երգեցողութեամբ, որ մեր սուրբ
նախնիքը մեզ տանդիցին. պէտք է տես-
նել, թէ որպէս հրաշայի... գեղեցիկանքնե-
րով աղեկացնում, անտանկի են դար-
ձնում շարականներն ու երգերը: Եթէ
նկատէք մեզ, երգէք մեր դէմ որպէս
հարկն է, մենք կասենք թէ՛ չո երգա-
ծը Նովոյայով է, թողաւ կանանկ,
իսկ մեր երգածը հին, թաղականն է,
որ երգել են նախնիք, — և մենք, խեղճ
ողորմելիներս կանենք այդ, առանց հա-
կանալու, որ զրանով աւելի ենք ապո-
ցուցանում մեր ազիտութիւնը: Մեր պա-
կատութիւնները սրբաօտութեան նիւթ են
դարձել ժողովրդի մէջ: Ժողովրդի ա-
րած զանազան բնութեան ինչնեղ
սրբաօտութիւնների մէջ, ի միջի այլոց,
հետեւեալը կըլսենք, եթէ հետաքրքրուէք.—
սուրբ Աստուածն ասել՝ սուրբ եւ հզօրն
է՛րն ասում, մէկ էլ տեսնես ներս մը-
տու մէկը, փափաղը գետին թրմի-
ցեց, ու սկսեց իւր սուրբ Աստուածը,
դէհա դէհա էլ ծուրը դնելով: Էնքան
մաղալու է, որ մէկը սուրբ Աստուածն
է ասում, միւսը նոյն միջոցին սուրբ եւ
անմահ. մէկը երկրորդ անգամ է կըրկ-
նում սուրբ Աստուած, իսկ միւսն ըս-
կսել է փառաւորեալը երգել: Մէկը
փառաւորեալը վերջացրեց, միւսը նոյնը
նոր է սկսում, իսկ տէրտէրը փոքր մէջ

«Վերել զմեզ ի փորձութենէ» ասում...
Սրբաօտոյն, ի հարկէ, ձեռնով էլ ցոյց է
տալիս պատմածը: Մերիկ ընթերցող,
եթէ դուք բարեհաճէք ներկայ լինիլ այդ-
պիսի ժամասացութեանը, շարունակու-
թիւնն այսպէս կ'տեսնէք, որ երկրորդ
տիրացուի փառաւորեալը դեռ չվեր-
ջացած՝ առաջինը վասն լսելին առե-
լով վազում է մէջ առդ, որ համ մամ
վառի, համ էլ բերնի ասելը վերջացնի,
ի հարկէ առանց սպասելու որ քահա-
նան օրհնութիւն եւ փառք հօր ասէ՝
համբարձի փոքր սկսէ, իսկ միւս
տիրացուն չի թողնիլ փոքր գոնէ մի
տունը վերջանայ, համբարձի շարա-
կանը կ'սկսի պոռալ: Այս խառնաշփոթի
մէջ դուք, ի հարկէ, քահանայի ասած
մաղթանքներից մի բառ անգամ չէք լը-
սիլ: Զարակներ վերջացաւ, տիրացուն
պատշաճ քարոզն ասաց. դուք կ'տեսնէք,
եթէ մէջ տեղումն էր կատարում ժա-
մասացութիւնը, յանկարծ բոլորը լու-
ցին. իսկ եթէ դասէ դաս քահանան զը-
նաց մէջտեղ, լուս կանգնեց և ձեռքերն
էլ չափշփում. սրում էք ձեր ականջները
և ինչ-որ բառերի խուլ արտասանումն
էք լսում, իսկ թէ ինչ բառեր են, դուք
չէք կարող հասկանալ, եթէ չգիտէք որ
ժամասացութեան այդ տեղում հայր
զըմած կ'ասեն: Ժամը վերջացաւ, դուք
եկեղեցուց դուրս կգաք և կարճ եւ ինչ
որ երազի մէջ լինել: Սակայն երազ չէ,
դուք արթնում էք. ժամասացութիւնն աղ-
ղել է ձեզ, այն ժամասացութիւնը, որ
հնումը մարդու միտքն աւելի պարզում,
հանգստացնում և դէպի վեր, դէպի երկ-
նային էր ձգում—տանում:—Ուրեմն ես
երկինքն եմ պանդ, — կ'հրաքցնէք դուք.
—Ոչ, սիրելիս, դուք ոչ երկինք էք աը-
լանում, ոչ էլ հաստատ զգում էք թէ
երկրի վրայ էք կանգնած. դուք ձեզ
կըբցրել էք, ձեզ միտքը պղտորել է,
խաօս դարձել և յիմարտնից փախած
մի յիմարտ նման՝ ձեզ զլիով ամենայն
ինչ անցնում է, սակայն բոլորն էլ ան-
հաստատ, բոլորն էլ եւ պարզ, և խառ-
մինոյն ժամանակ... ուրիշ խօսքով՝ դուք
ինչ-որ մտքի անհոգեմէլ գրութեան մէջ
էք ընկած: Մի վախճանք, այդ կանցին.
ձեզ հարկաւոր է միայն այլ ուղղութեամբ
մտքի մի զօրեղ ցնցման ենթարկուիլ,
որի աղբյուրներն անանձին—առանձին մար-
տող լինի և կարողանալ՝ ամեն ինչ մո-
ռացնել տալով՝ պարզել ձեր միտքը, որ-
պէս, նկատած կլինէք, անում են դե-
ղատներում, ուր որեւէ դեպի պղտորու-
թիւնը փոխելու համար կ'ախցնում են
նրա մէջ ինչ որ մի այլ հեղուկ, սրուա-
կը խիստ ցնցում, պղտորութիւնն ինչում
է տալի և վրան կանգնում պարզ ու վը-
ճիտ հեղուկը:

Չարունակեցէք ձեր այցելութիւնները
և դուք կընկատէք, որ օրինակ, եթէ կի-
րակի է և պատահամբ ննջեցեալ կայ եկե-
ղեցում, առաւօտեան ժամբարձութեանը
առաւօտըտուրի փոխարէն աշխարհ
ամենայն կ'առնէք. աւետարանը կար-
գում ենք առանց շուրջառի և եթէ տի-
րացուի լսելը կըբցնէ չաղճառ բերել և
աւետարան կարդալու միջոցին պցեց մեր
վրայ, մենք կ'ծուլանանք չափաւոր զը-
ցել, հէնց այնպէս կըթողնենք կախ-կախ.
երբ վերջացրինք, դուք եկանք, ուղղա-
կի գետին կըձգենք. մինչ երբ սպասենք,
որ վերցնեն վրաներիցս և տեղը դնեն:
Մուսայայ ասելու, որ աւետարանի սկըզ-
բում տիրացուն աշխարհ օրթի և քա-
հանայի խաղաղութիւն ամենեցունը
դուք բոլորովին իրարից չէք կարող ու-
րոշել, այնպէս կ'խառնեն իրար, յետ ու
առաջ կ'սկսեն: Բայց խառնէք, որ այս կա-
տարում է քաղաքում և այն էլ ձեր
խաթրու ենք այդքանն անում:

Մտէք եկեղեցիները և կ'տեսնէք որ
շատ անգամ զիրք և աւետարանն էլ ենք
կըճատում, պատարագին հօ մեր տանն
ենք զգում մեզ: Դորոշուրը խորին դեռ
մի տուն չտասած՝ պատարագիչը դուրս
է գալիս խորանից առանց սպասելու՝ որ
բուրբառակիր տիրացուն ընդառաջէ, երբ

եկաւ սեղան բարձրանալու ժամանակը,
մենք դէս ու դէն կընկնենք, ինչ որ հար-
կաւոր է կըժողովնէք և վերս կըտանենք
հետեւեալ. այնտեղ ի հարկի բում արքու-
թեանը բերաններս, եթէ սկիհը պատ-
շաճ տեղը չէ՝ տեղը կընկնէք, խորհրդատար
չկայ, կըբերենք կայն. և այդ անում ենք
ժամանակ վատապէլու համար: Եթէ մի
քանի վայրկեանը խնայում ենք, չենք
սպասում խորհրդատեարը իւր ժամանա-
կին վերցնելու, երեակայեցեք աւելի շատ
ժամանակ խլող բաներն ինչպէս կըկըճա-
տուին. ապացոյց կուզէք. համեցէք:

Առաքելոց արքայի միայն Ա. Բ. և վեր-
ջին անգամ ենք ասում, եթէ ննջեցեալ
կայ՝ պատարագին, կարգը կատարելու
միջոցին, սեղանում մերկանում ենք զհե-
տից և լուս ինչում վայր փրկնով, փո-
խանակ ժամանակին որ օրհնես զայնո-
ւրին ասելու և ինչնելու, երբ պէտք է
պատարագիչը կարգայ ննջեցեալի եկե-
ղեցու կարգի աւետարանն, ապա խորան
գնայ մերկանալու: Սրանք էլ են քաղա-
քում կատարում: Ոչ միայն գիւղերում,
քաղաքում էլ է պատահում, որ կիրակի
օրերը պատարագ չեն անում, եթէ ա-
նում են էլ, պատարագն սկսելուց առաջ
գոնէ մի ողորմեա իւր մասերով չեն
ասում. ինչ հարկ կայ ժամը երկարա-
ցնել, քանի որ կարող ենք կըճատել և
անպատիժ մնալ:

Գանք մեծ տոներին:
Ծաղկազարդ կիրակի օրն է. երկու-
շան դռնաբացէք է. սակայն այն խոր-
հրդաւոր և փետ արարողութիւնը փո-
խանակ երկեղածութիւն և կըծնական
ջնքը զգացնում ենք զարթեցնելու ժո-
ղովրդի սրտում, առաջնայնում է և զայ-
նով թէ ծաղ... Լսեցէք մի խաչառակ
իրողութիւն. մեր կողմերում սովորու-
թիւն կայ, որ այդ երեկոյեան սեղանի
վարագոյրը բացում է մի ուխտաւոր
(ժողովրդից), որը նուր է տալիս եկեղե-
ցուն: Մի եկեղեցի երեք սեղան ունի.
վարագոյրներն առանձին—առանձին մար-
դիկ են բացում. իհարկէ ոչ անձամբ,
այլ նրանց փոքր որդիքը: Ցարմար առկթ
է. քահանան խաչհամբոյր կըբցնու տե-
նից մոռանում է օրհնեալը եղբորը,
խլում մի թաղախ, վազում երեկոյեան
առաջ և խաչը ձեռնին պահպանելու ասում.
Իսկ երեկոյեան եկեղեցուն նուիրելու ժը-
նոյնները ստացած մանկները սխալ-
մամբ ձգում են քահանայի թաղախը:
Ժամից յետոյ քահանայի և երջցիւնի
միջև կ'ուր է բարձրանում,—եկեղեցու
նուրն է, անը, կըլիւնում են ծնողները:
—Պահպանիչ եմ ասել, խաչհամբոյրս է,
չեմ ասլ,—պնդում է քահանան: Իսկ
ժողովուրդը դայրացած ցրի է գալիս:
Չայրացած է ոչ միայն անցրի վրայ, այլ
և նրա համար, որ ոչ օրհնեալը եղե-
րուք ասուեցաւ, ոչ էլ աւետարան մա-
տուցուեց ժողովրդին համարելու և
ապա մեկնելու եկեղեցուց...

Առաջ-էնկեղեցութիւն է. խորհրդաւոր
ընթերցան յիշատակն է կատարում...
Ներքեւում և ոչ սեղանի-բեմի վրայ:
Ժողովրդից անհատներ են հրաւիրում
սուրբ լուսնաւոր, բայց ոչ բոլոր դասե-
րից, այլ միայն հարուստները: Փո-
խանակ սեղանում կատարելու այդ խոր-
հրդաւոր հանդէսը և ժողովրդի ծնորդ
միայն լուսնաւոր: Գուցէ կ'առաքին
թէ խորհրդաւորեան օրինակ է այն, որ-
պէս արաւ մեր Տէր Փրկիչը: Ծն էլ կը-
պնդեն, որ խորհրդաւորեան օրինակ է,
սակայն փառս դառնալու չափ սուրբ,
կըծաւոր խորհրդաւորեան օրինակ...
Նոյն գիւղերը պիտի կատարուի Տիրոջ
Չարաբանայ յիշատակը: Մի տեղ թիւ
կարդացած Տէր զի բազում-ից յետոյ
յիշեցնում են առաւօտ լուսով չեն ա-
սում, առաքելով թէ պատարագ եղած
օրը միայն կ'սկսեն այդ բաները, իսկ վա-
ղը պատարագ չկայ: Ցոյց ես տալիս
ձայնաբերակ ժամագրքը, ուր առանձին
եղանակով ստուած է առաւօտ լուսն
Առաջ ուրբաթ արուր վերնագրով, բա-
ցարում եմ թէ, սովորական պատարագը

չի անում այդ օրը, որովհետեւ Ինքը
Տէր-Յիսուան է պատարագ լինում, զոհ-
ւում, սակայն դրանք փառսեր չեն, եթէ
կըշարունակես պնդել թէ պէտք է ասել,
որովհետեւ Ս. էջմիածնում ասում է, կը
բուսայ վրայ թո ընկեր քահանան.—
Ես երբէք չեմ տեսել, որ իմ նախորդ
քահանաները ասէին, ինքս չեմ ասել և
չեմ ցանկանում ասել, ես աւագ եմ, իմ
ասածս պիտի լինի: Իսկ եթէ ուզում
ես անպատճառ ասել, ես ժամ չեմ գալ,
դու միայնակ ասա:—Տեսնա՞ր, օրէնք ի
Սիօնէ կըցէ: Գուր չլինելու համար
կամայ ահամայ պիտի լուս... Մի այլ
տեղ նոյն գիւղերը փառք ի բարձրուս
սկսելու՝ սեղանը վարագուրում են և
այնպէս թողնում, մինչև որ հրապարչ
երեկոյեան պատարագին կըբացուի: Եթէ
ցոյց կըտայ տոնացոյցի մէջ Ծաղկազարդ
երեկոյեան դռնաբացէքի կարգում գրած
կանոնը—«և բացեն վարագուր սեղանին
և ալիս մի ծածկեցեն»-- , կըբարձրա-
նան: Կըբարձրանայ տաննակ տարիներ
քահանայութիւն անողը: Մուսայայ և
այն, որ վարագուրի երեսին նկարուած
է Յարութեան պատկերը և այդ չարա-
նանց գիւղերը գնում են ժողովրդի աշ-
քի առաջ: Եկեղեցու հրապարչին հանգ-
ցրել են, խաւար է, ժողովրդի մտքում
պատկերացած է խաչուած Յիսուսը,
հրապարչը վատում են, ժողովուրդը տես-
նում է սեղանի երեսը վարագուրած՝
վրան Յարութեան պատկեր, փոխանակ
սեղանը սակ ծածկելու և միմիայն մի
խաչով զարդարելու:

Ջառակ երկուշաբթի օրն է, միտնոց,
սակայն պատարագ չենք անում, ժամ
կըղ չկայ (իմս փող տուող չկայ), ում
համար անես... Աւետան տոներն հօ,
երբէք չես տեսնիլ պատարագ:
Աստուածածնայ տոնն է. կիրակի, եր-
կուշաբթի ժամբարձութեան օրը կարգ է
դրուած և այդ կարգերը յաջորդաբար
պէտք է կըլինի մինչև տոնի 9 օրը լրա-
նայ: Աստուածածնայ կիրակի օրուայ
պատկերը կըլինում է չորեքշաբթի օրը
միմիայն խաղաղօրհնէր վերաբերեալ ա-
ղօթքները թողնելով, ուրեմն կարդաց-
ւում է մի քանի աւետարան, գրքեր. լի-
նում է անդառառ, իսկ առաջինայ
կիրակի օրը շատ անշուք է անցնում,—
այդ օրը կըլինում է երկուշաբթի օրուայ
կարգը: Եթէ նկատես, առաջը կըլինի
տոնացոյցի խօսքերը—«կըլինես դիւս
պատկերս դայս»—այդ, կ'սկսեն, առանց
հասկանալու գրածը, առանց հասկանա-
լու ձեր բացատրածը...

Մարկոս քահ. Տէր-Մկրտչեան
(Գրաւորեալութիւն)

Հին-Նախնիքնա:

ԹՂԵԱԿՑՈՒԹԻՆՆԵՐ

ԳԵՐԳԵՐ, 20 յունիսի. — Մօտ 4 տարի
առաջ Գիօզաւ գաւառի 300 տուն ունե-
ցող դուռ հայաբնակ Ղալազէ գիւղում
սպանուած է մի անբարեկամ կին: Այդ
սպանութեան գործում, ի միջի այլոց,
մեղադրում է նաե համագիւղացիներից
մէկը, համարձում Զուռահան, որին
գիւղումեական դատարանը արգարացնում
է, սակայն պրոկուրորը գծգոհ մնալով
դատարանի վճռից, գործը գցում է պա-
ռու, ուր նոր կ'անցած քննութիւնը յի-
շեալ համարձումին դատապարտում է 10
տարի առանձնակի աշխատանքի: Մեղա-
դրեալը լսելով պալատի վճիռը գէնքեր տո-
նելով անյայտանում է գիւղից և ուր լինելը
գիւղացիներից միում է անյայտ: Գաւա-
ռագետը կարծելով, որ փախստականին
գիւղացիք գաղտնի պահում են իրենց
մէջ, հետապնդում է պաշտօնից Սեւակեան
տանուէրին և նոր տանուէր է նշա-
նակում մի լէզգի ուրեաղներէի, որը, փա-
խստականին ձերբակալելու գիտաւորու-
թեամբ, իւր երկու կազակ օգնականնե-
րով սկսում է չափազանց նեղութիւններ
պատճառել գիւղացոյց: (Դրա կատարած
սխալագործութիւնների մասին, ժամանա-
կին «Նոր-Դար»-ի լրատուները հաղորդել

են արդէն) Գիւղացոյց բողոքները միշտ
մնացել են անլսելի, շնորհիւ լէզգի քեօխ-
կայի պատճառաբանութիւնների: Զուռա-
հանք յիշելու, որ թէ՛ գաւառագետը և
թէ՛ գիւղացիք միշտ յայտարարել են, որ
փախստականին ձերբակալողին կամ տե-
ղը յայտնողին մեծ վարձատրութիւն կը-
տրուի: Ամսոյս 16-ին, երբ Ղալազէից
իրենց խղճալի եղանակով դարձեալ
Գիօզայի շուկայում ողբում էին ի-
րենց վրձնակ և նկարագրում քեօխկայի
սխալագործութիւնները, այդ միջոցին
յայտնուած է պաշտօնաթուղ մի հայ ուր-
եաղին Նաղար-բէկ անուամբ, որը յայտ-
նում է Ղալազէցոյց, թէ ինքը փետ փա-
խստականի ուր լինելը և կարող է ձեր-
բակալել, եթէ Ղալազէցիք ըստ արժան-
ւոյն վարձատրեն իրեն. գիւղացիներից
մէկը անմիջապէս երկուսարիւր բուրլու
գրաւոր խոստում է տալիս. գաւառագետը
զրաւ խոստանում է իւր կողմից վար-
ձատրութիւն տալ:

Նաղար-բէկ պաշտօնաթուղ ուրեաղին-
կը խնդրէ ճանապարհուում է՝ բռնելու
փախստականին, որ ծառայութեան է մը-
տած լինում Եւլուիցի գէպի Նուրի գնա-
ցող ճանապարհի երկրորդ կայարանում,
փախստականը բռնում է այն ժամին,
երբ իւր տիրոջ համար սայլով փայտ
կըլինու է լինում, առանց մի որ և իցէ
գէնք ունենալու իւր վրայ: Նաղար-բէկը
փախստականին յանձնելով Աղաշի գիւ-
ղաքաղաքի պրիստաւին, ինքը աճապա-
րում է Գիօզաւ և յայտնում գաւառագե-
տին Զուռահանի ձերբակալումը: Գիւղա-
ցիք անմիջապէս վարձատրում են ձերբա-
կալողին խոստացուած երկուսարիւր
բուրլով, իսկ գաւառագետը իւր կողմից
տալիս է յետոյ բուրլի:

Ամսոյս 18-ին մի խումբ կաղանկերով
չըլծապատուած՝ Զուռահանը բերուեց
Գիօզաւ. կալանաւորը գաւառագետին
յայտնեց, որ ինքը, նախ երբէք դիտա-
ւորութիւն չունէր փախելու դատարանի
վճռից, այլ իրեն սովորեցրին և երկրորդ՝
եթէ կամենար չբռնուելու, կարող էր
չբռնուել, բայց որորհետեւ իւր պատճա-
ռով գիւղացիք տուժում էին, ուստի
բարւոք է համարել անձատուր լինել
երբ ձերբակալող Նաղար-բէկը նկարագրել
է նրան գիւղացոյց վրձնակը: Բացի դրա-
նից, կալանաւորը յայտնել է, որ իրեն
ձերբակալողը այնքան ոյժ չունէր, որ
կարողանար իրեն ձերբակալել, այլ իւր
կամքովն է յանձնուած դատարանին պի-
տի հանգստութեան համար:

Ինչպէս լուսն ենք, գաւառագետը
խոստացել է հետացնել լէզգի քեօխկա-
յին: Փախստականի պատճառով գիւղի
հատարակութիւնը մօտ 1,500 բուրլու
վրաս է կըրել, բարոյական վրասն մասին
չենք խօսում:

Պալուկի
ՍԱԳԵՐԱՆ (Ջամախու գաւառ), 10 յու-
նիսի. —Մի քանի ամիս սրանից առաջ՝
բազուցի մի պարսն Լ. Ս. Ղիմիւով մեր
համադրուցից բազուռանակ եղբ. Պ. և
Ար. Բ.-հանցեցիկն, այն բարի միտքն էր
յայտնել, թէ մատուցութիւն ունի Սա-
գիւնում կատուցանելու մի եկեղեցի, նա-
խապէս նուիրելով այդ նպատակին միա-
նուագ 7000 բուրլի: Բ.-հանցեցիկը ընդու-
նելով այդ գովելի առաջարկութիւնը,
խոստանում են իրենց հօր յիշատակին
կտակած հինգ հարիւր բուրլին էլ յատ-
կացնել միևնոյն բարի նպատակին (հա-
նելու տարի է, որ այդ 500 բ. գումարը
անուշադրութեան մասնուած լինելով
մինչև այժմ է՝ մի որոշ նպատակի չ
որոշուած): Սակայն, տարաբաղդաբար
նոյն միջոցներում, գործին ծանօթ մի
քանի «ուստա» մարդիկ հաստատում
էին, որ մատուցուած շինութիւնը ամբողջ
ջապէս գլուխ բերելու համար առնուած
հարկաւոր է ու

նոր թիւը 7500 թուրքով ամբողջապէս
գլուխ չէկաւ, այն ժամանակ պակա-
ւոր ճամբար պարտաւորութիւնն հազար
թ. հասնողը կամ իրենց սեպհական մի-
ջոյններով, կամ թէ՛ դիմելով մեր ժողո-
վրդի մէջ մի քանի առատաձեւն ան-
վերջի մէջ մի քանի առատաձեւն ան-
վերջի, իսկ եթէ դրանք մերժեն, այն ժա-
մանակ հանգանակութիւնն բանալ Սա-
ղիանի հասարակութեան մէջ, որպէս զի
կարելի գտնար ժողովելով, կարելի լի-
նի եկեղեցին կանգնեցնել:

Բարեբաղդարար Բ. հանցները այդ պա-
մանը առանց արտուճ յայտնելու ընդու-
նում են, թէպէտ քանի նիւթականին
հասած տեղը, անհրաժեշտ բաղադրի
խոշորութեան հետեւ յետոյ արգելք
հանգիստանալով խանգարում են զորքի
ընթացքը... Մի խօսքով երբ Բ. հանց-
ները ապագայ շինուիլը երկրորդ գործը
յանձն են առնում, երբ հարկը պահան-
ջէ խոտանում են բացի վերաշինելու
500 թուրքուց, նիւթական մի այլ օգնու-
թիւնն է: Նիւտամանայնի մինչև օրս ոչինչ
չէ շինուել...

Եր. Բ. հանցը իւր երթը բացակայու-
թեամբ, կրկին անգամ ներկայանում է
Լ. Ս. ինչ և խօսում է շինուիլը եկե-
ղեցու մասին. — Սակայն, տարաբաղդա-
րար, վերաշինելու բարեկարգը անսպա-
սելի կերպով յետ է կանգնում իւր խոտ-
մունքից, ասելով թէ՛ խոտացած գու-
մարից 6000 թուրքին նուրբ է մի ու-
րիշ քարեգործական նպատակի. բայց և
այնպէս մնացած 1000 թուրքին, կարող է
մի այլ նպատակի յատկացնել:

Ուրեմն այդ 1000 թուրքին կցելով
Բ. հանցների 500 թուրքն հետ, կըլինի
1500 թուրքի, և այդ գումարով, ինչ-
պէս արդէն ծրարութեամբ է, պէտք է
Սաղիանի գիւղում գտնուիլուն ունենայ մի
մշտական ցորենով լիւր շահագործող, ու-
րից հետեւապէս պիտի օգտուին այն աղ-
քատ գիւղացիները, որոնք յաճախ հացի,
ցորենի կարիք են զգում:

Պէտք է նկատել, որ եկեղեցու շինու-
թեան հարցը գրեթէ էր մեր մի բուն
ժողովրդին, որ ոսկի յայտնով անհամբեր
սպասում էր այդ գովելի մատարութեան
իրագործման: Սակայն բոլոր յայտերը ի
դերեհ անցան:

Եւսմ գործը մնացել է իրենց սա-
ղիանցիների վրայ, աշխատանքը դուր
կրկնուել է ձեռքից իւրաքանչիւրը թող
շրջնայել իւր փարթիկ լուսնի և այդպի-
սով ապագայում կունենա՞ր մի եկեղեցի,
որպիսին է գիւղի ծայրում գտնուող Ս.
Մահիմանիսի վանքը, որ ինչ հետաւո-
րութեան և ձեռ ծուրութեան պատճա-
ռով, ժամերգութեան ժամանակ, բացի
մի քանի ծերերից, համարեալ դատարի
է լինում կրակի օրերը: Ցաւալին այն է,
որ բացառութիւն կազմող մի քանի
առատաձեւապաշտ և ժամաւէր ծերունի-
ներ սոսկապէս են լինում մեծ ծերունի-
թիւններով զտուրկ բարձրանալ. հետե-
ւապէս սաստիկ նեղութիւնը, յոգնածու-
թիւնը առիթ է տալիս նրանց ասելու
հետեւեալ նախատական խօսքերը, որ
մենք յանձնար լսել ենք.

— Ե՛ւ, աս ինչա՞ս է, վերտես փի-
շիւրից, հարաբար թիւ թուրքուց, համար
ամ տարւմ, — գիւղացած իլի կիւր չի մարդ
ալ երկու վերս յոյն վեր կըլանայ կըլե-
նայ, թիւս ևս պառաւամ, ժամ ամ քի-
նամ: Այ՛ տղերք, լիւր ինչ չի, որ վեր
չինի մէջիմի մի թիւթի ժամ շինան, համ
պատանին քինան, համ ալ ջահիլ-ջիւհիւ-
լինի: Բէ՛ւ մեր մարթը՝ մարթ չի.
հիմա՞նց սպարւմ ա, վերս մին ուրեւր
կիւր մէջ մանի, լիւրութիւն անի և է-
քուցի օրն ալ քամական հաղար մին
պանդաստը անան:

Այստեղից երեւաց, որ նոյն իսկ ծերե-
րն ևս այդ երկար ճանապարհը գնալ-
դալուց ձանձրացել են, աւելի դժուար
կըլինի այդքան ճանապարհը գնալ-գալ
դաշտից վերադարձող յոգնած ու գա-
ղա՞ծ գիւղացիների համար: Վերջին ան-
գամ կըլինում ենք. մեզ համար եկեղեցի
մենք պէտք է շինենք, այդ մեր գործն

է, որ պէտք է լինէ մեր բարոյական ըզ-
րացումից և ոչ թէ մեքենայական հետե-
ւորութիւն լինի մի արտաքին հրամանի:
Անդրէաս Մ. Բարխուդ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԹԻՒՐԿԻԱ. — Ցետինէից հաղորդում են,
որ Սև լեռան և Թիւրքիայի սահմանա-
գիծում վերջերս տեղի ունեցած խու-
վութիւնների ժամանակ արբանյակները
այրել են 31 գիւղ և մօտ 6,000 քրիս-
տոնեայ անտուն և սոված են մնացել:
Սուլթանը, որը միշտ յարգանքով է վե-
րաբերուել զէպի Սև լեռան իշխան Նի-
կայայը և որը չի կամենում ընդհատել
իւր նրա հետ ունեցած բարեկամական
յարաբերութիւնները, իւր սեպհական
գումարներից է ուղարկել վիստաւած
քրիստոնեաներին օգնելու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ. — Այժմ հերթը հասել է
յոյններին իրենց վրէժն առնելու թիւրքե-
րից: Եթէ հաւատարմ Գ. Պոլսի «Մայիս-
մաթ» լրագրին, թրքական զօրքերի
Թեոփոլիսի հետախույզ յետոյ, յոյնե-
րը մի շարք բռնութիւններ են կատարել
այնտեղ: Լարիսայում նրանք քաղաքանդ
են արել մահմեդականների մզկիթներն
ու ագարակները, այրել են թուրք գիւ-
ղացիների տներն և իրենք, թուրքերը
յարձակման են ենթարկուել: Թրքիկա-
յում ողջող իրկու մահմեդական են
այրուած: Թուրքերի անասունները քշել
տարել են, իսկ յոյների անասուններն
արածում են թուրքերի դաշերում:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. — Վերջնականապէս մշա-
կուած է գերմանական կայսերական
զոյգի զէպի Նրուսաղէմ կատարելիք ու-
ղեւորութեան ծրագիրը: Հոկտ. 14-ին
(26-ին) կայսրը և կայսրուհին արի կիջ-
նեն Հայֆում և ցամաքով Եմֆայի վե-
րայով կըմեկնեն Երուսաղէմ: Նոյն օրու
երեկոյան կիջնանեն Կեսարիայի աւե-
րակների մօտ, ծովափին, վրանների
մէջ: Երկրորդ օրը գիշերը կիջնանեն
Եմֆայի և Երուսաղէմի միջև: Հոկտ.
17-ին (29-ին), կէսօրից յետոյ, մօտք
կըզործեն Երուսաղէմ: Կայսերական զոյ-
գին այստեղ ևս կիջնանի վրաններում,
Երուսաղէմի աւետարանական բարեգոր-
ծական ընկերութեան պատկանեալ տե-
ղում: Հոկտ. 30-ին (ն. տ.) կրկնել օրը,
ժամասացութիւն կըլինի նախ Բեթղէմ-
մի եկեղեցում և ապա 21-ի Ննեց լեռան
վրայ: Բեթղէմում կայսերական զոյգը
ներկայ կըլինի նոր օրհանոցի օրհնու-
թեանը, որ շինում է Բերլինի աւետա-
րանական ընկերութիւնը հայ որդերի
համար: Միւս օրը գլխաւոր հանդէսը
տեղի կունենայ — Փրկչի եկեղեցու օրհ-
նութիւնը: Երեկոյան կայսերական զոյ-
գը կըզնայ գիշերելու վրաններում: Եր-
բօլի հովտում և այնտեղից նոյնքան
1-ին (ն. տ.) ուղեւորութիւն կըկատարի
զէպի Յորդանան և Մեռեալ ծովի վրայ:
Յիշակալ նշանաւոր վայրերը գիտելու
համար նշանակուած է երեք օր: Նոյն-
քան 5-ին (ն. տ.) կայսրը և կայսրուհին
նոյն ճանապարհով դուրս կըգան, որի
ժամանակ մի զբօսանք կըկատարեն զէ-
պի Նագաթէթ և Թարք լեռն: Նոյն-
քան 10-ին (ն. տ.) Հայֆից կայսերա-
կան զոյգը ծովով կըմեկնի Բէյրութ,
այնտեղից կայցելի Դամասկոս և յետ
գաւառայն կըզնայ Բահալի տաճարի ա-
ւերակները: Եզրապոս այցելելու խնդիր
զեւ չի վճռուած:

ՍՊԱՆԻԱ - ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵ-
ՐԱՋՄԸ
«Ռէյտերի գործակալութեան» թղթա-
կիցը, որը գտնուում է Կուրան պաշարող
նաւերից մէկում, ասում է, թէ մանրե-
կացիները մեծ դժուարութիւններ պիտի
տի հանդիպեն Սանտ-Եագոն առնելու

գործում: Խուզարկուները տեղեկութիւն
են բերել, որ քաղաքի շուրջը չորս զուգա-
հեռական խրատմաններ են փորուած մար-
դու հասակի խորութեամբ, ուր տեղա-
ւորուած են հրացանաձիգներ, իսկ խը-
րամանների առաջ միջանի շարք վշա-
ծածկ երկաթալարեր են քաշուած: Զօ-
քերի կառավարիչները կարծում են, որ
սպանական հրացանաձիգները խրամա-
ններից մեծ կոտորած պիտի առարածեն
ամերիկական զօրքերի մէջ: մանաւանդ
ի նկատի ունենալով երկաթալարերը,
որոնք պիտի խանգարեն ամերիկացինե-
րին առաջ գնալու:

Ինչ վերաբերում է ապստամբներին,
նրանք բանի պէտք չեն: Ամբողջ օրը
նրանք պառկած են ստուերի մէջ, ծը-
խում են և առատութեամբ անուշ ա-
նում ամերիկացիների բերած կենսական
մթերքները: Այն ինչ, ամերիկացիները
արել կիզիչ ճառագայթների առի դու-
րուած են ճանապարհներ բանալով:

Ամերիկական յառաջապահ զօրքը կան-
գնած է Գուամ գետի ափին Սանտ-Եա-
գոյից ութ կիլոմետր հեռու: Գլխաւոր
ոյժերը բանակած են Սիլոնէի մօտ: Եր-
կու վաշտ բռնած են գետի վրայ եղած
կամուրջը, յառաջապահ զօրքից երկու
կիլոմետր հեռու և նոյն տեղն են ու-
ղարկուած երկու զօրաբաժին: Միևնոյն
տեղում կանգնած են 800 ապստամբ
Գոնգալիսի հրամանատարութեան տակ:
Չորս մարտից է շինուած և, բացի զը-
նանից, չնմոյնի հեռու արձակող թըն-
դանօթ է դրուած Սանտ-Եագոյին շը-
ջապատող հովտի վրայ գտնուած միւրի
գագաթին:

Ամերիկական ուժաձիգները չորս գունդ
ցամաքով ուղարկուած են Երագուա, ուր
գտնուում է զօրքերի հրամանատար Զաֆ-
րանի գլխաւոր շտաբը: Բայց շտաբի ու-
ղաներն ասում են, որ ճանապարհն ան-
անցանելի է թիւղանօթների համար,
բացի դրանից նաւերից թիւղանօթներ
ափ հանելու համար միջոցները պակա-
ւում են և բաւարար չափով ձի էլ չկայ:

Գինեալ Զաֆաբը տեղեկութիւն է ըս-
տացել, որ Սանտ-Եագոյի առաջ փո-
րուած խրատմանները մէջ թագնուած է
15,000 զինուոր: Քաղաքի տեղապահ
զօրքի վրայ աւելացրած է դարձեալ
4,000 հոգի: Ինչ վերաբերում է քա-
ղաքին Մանդալիլից օգնութեան եկող
գինեալ Պանդոյի զօրագունդն արագու-
թեամբ մօտենում է Սանտ-Եագոյին:
Պանդոյի զօրագունդը կազմուած է ըն-
տալի զինուորներից և նրա յառաջա-
պահուն արգելիլու համար զրեթէ հը-
նար չկայ, որովհետև Սանտ-Եագոյից զէ-
պի արմատք կանգնած ապստամբների
գլխաւոր ոյժերն անցել են արեւելք և
միացել են գինեալ Զաֆաբի զօրքերի
հետ: Այսպիսով Մանդալիլից զէպի
Սանտ-Եագո տանող ճանապարհը բաց է
Այս բանին պէտք է աւելացնել և այն,
որ գինեալ Փաբլիսի զօրաբաժինը, որը
կանգնած էր Գուանիլանայի մօտ, ա-
ռաջ է շարժուել զէպի Սանտ-Եագո, և
գիւրութեամբ կարող է անհանգստա-
ցնել ամերիկական զօրքերի յառաջապահ
գնդին: Ամերիկացիները շատ լուս հաս-
տատում են այս բոլորը և կարծում են,
որ գինեալ Զաֆաբի ոյժերը բաւարար
չեն յաջողութեամբ յարձակում գործելու
Սանտ-Եագոյի վրայ: Ուստի ծամպում
զարձակ մի գունդ է կեղծուեցուցում Գու-
րա ուղարկելու համար:

Ամերիկան ըստ երեւոյթին, հաստա-
տապէս որոշել է սպանացիներին ջար-
գել նաև իրենց բուն հայրենիքում, որի
համար մի առանձին նաւախումբ է ու-
ղարկում Սպանիայի ափերը ուղարկոն-
ելու: Սակայն ասում են, որ Միացեալ-
Նահանգները Սպանիայի ափերը մար-
տանաւոր են ուղարկում այն հաշուով, որ
Կամբրայի նաւախումբը, որը գտնում է
Կուրա, յետ դաշնայ:

Մաղդիլից հաղորդում են, որ դե-
նուորական միւսիստը զէպի է կօշում
զարձակ 26,000 զինուոր, անցեալ տա-

րի հաւաքուածներից, որոնք արձակուրդ
էին ստացած:

«Kreuz. Zeit.»-ը ասում է, թէ ան-
հրաժեշտ է շտապել հաշտութիւն կա-
յայնելու, որովհետև դրութիւնը Մաղդի-
լում օր օրի վրայ տագնապալի է դառ-
նում: Եթէ պատերազմը երկար տևի և
սպանացիները շարունակ յաղթուն են,
այն ժամանակ դժուար է նախատեսել,
թէ ինչ հետեանքներ կունենայ դա, ո-
րովհետև Սպանիայում ներկայումս այն-
պիսի տարերք կան, որոնք պատրաստ
են օգուտ քաղել իրերի ներկայ դու-
թիւնից պետական յեղափոխութիւն օսը-
քելու համար:

ԽԱՌԵԼՈՒԹԵՐ

Քաղաքակրթի վայրենիութիւն. — Գինեալ-
այ գինեալները իրենց վայրենի վարմունքով
2-ինաստուած ասագին շփոթ են յարուցել: Ի-
րենց նոր տիրած Բիւտ-Չօուի մօտ իշխալ գե-
նուորները գնացել էին մի քաղաք գիտելու,
որ ի մէջի այլոց՝ այցելեցին Գոնգոլիսի
տաճարը. գինեալները մէջը կտրեց այդ ի-
մաստում վտրագետի կիսարձանի մի ձեռքը՝
իրեն յաղթութեան նշան՝ հայրենիք ուղարկե-
լու համար: Այս վարմունքի լուրը տարածուեց
չինական աշխարհի բոլոր գիտնական շըջա-
նում և լուրը հասաւ նաև Պեկին, ուր այդ մի-
ջոյնն բարձր գինեալների անուն վաստակելու
համար՝ երկրի գնապահ կողմից հաւաքուել
էին հաղաբար կանդիտաներ և փորձական
քննութիւններ էին ենթարկուում: (Այս բանը
կատարում է երեք տարեկ մի անգամ) նրանք
ամենքը խիտ զրգուել էին գերմանացի գե-
նուորի վարմունքից, այդ պատճառով դարաւ
կերպով գինեալներն իրենց իրենց թողելիս
նին, ուր առաջադրու էին նրան՝ գոհել կար-
գութիւն, պատիւ և կենսք, եթէ դրանով հա-
մար է հայրենիքն ազատել թշնամիներից...

Այս առթիւ լրագրիցն յիշում են, թէ վե-
ջին չին-ճափոնական պատերազմից յետոյ՝ 2-ի-
նաստուած մի ընկերութիւն հիմնուեց «Ամօթի
չկու» անունով, որի գլխաւոր նպատակն է
չինականների մէջ զարթեցնել ստորացման այն
զաղափարը, որ 2-ինաստուած վերջին ժամ-
նակներս կրում է:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՈՒԱԶԻՆԳՏՈՆ, 22 յունիսի. — Զինուո-
րական միւսիստութիւնը հետեւեալ հեռա-
գիրն է ստացել Զաֆաբից. «Վախնում
եմ, որ այսօրուայ կորուստների անիա-
ւարար թիւ եմ ցոյց տուել: Պէտք էր
հիւանդանոցի համար բոլորովին յարմա-
րեցրած նաւ ուղարկել անյապաղ, օրով-
հետև աւագ բժիշկն ասում է, որ վիրա-
ւորների թիւն աւելի շատ է, և 40 բը-
ժիշկի օգնութիւնը չի կարող բաւակա-
նութիւն տալ նրանց:

Ուազինգտոնում այսօր զօրաբանակի և
նաւատորմի բժիշկների խորհրդակցու-
թիւն տեղի ունեցաւ: Զաֆաբին կու-
ղարկին 50 բժիշկ: Սանտ-Եագոյի առաջ
կանգնած կըլինի զօրաբանակին պատ-
կանող «Սալուտէ» հիւանդանոց-նաւը.
«Ռեյնիս» հիւանդանոց-նաւն առաւո-
տեան նիւ-Եօրից մեկնեց Սանտ-Եագո:

ՈՒԱԶԻՆԳՏՈՆ. — Մակ-Գինլը և Օլնե-
րը պատերազմի դաշտից մի մասնաւոր
հեռագիր ստացան, որը հաղորդում է,
թէ կռիւր նորոգուել է առաւօտեան և
տեղի է ամբողջ օրը: Վիրաւորուածնե-
րն անընդհատ բերում են բանակատե-
ղը: Ամեն ինչ ցոյց է տալիս, որ ամերի-
կացիները մեծ կորուստներ են ունեցել:
Վճռական հետեանքը հեռագիրը չի հա-
ղորդում:

ՄԱԳԻԴԻ. — Երեկ ստացուած պաշտ-
ոական հեռագիրը հաղորդում է միայն,
որ ամերիկացիները պատրաստուած են
յարձակում գործելու, և աւելացնում է,
որ օգնական զօրքերը չեն հասել և ոչ
մի տեղեկութիւն չկայ Էսկադրոյի զօրքի
մասին, որը Մանդալիլից գուր է եկել
զեւ ևս 9 օր առաջ:

ՈՒԱԶԻՆԳՏՈՆ. — Ծովային միւսիստը
յայտարարեց, որ նաւատորմի պատե-
րագմական ծրագիրը ոչ մի փոփոխու-
թեան չի ենթարկուել, ծովակալ Ուա-

ստի նախախտմը մի քանի օրից յետոյ
մեկնում է զէպի Սպանիա:

ՄԱԳԻԴԻ. — Գինեալ Քլանկոն յուլիսի
1-ից (ն. տ.), հաւանալից հեռագրում
է. «Այսօր, կէսօրին, Սանտ-Եագոյի վրայ
կատարի յարձակում գործուեց: Թշնամին
տիրեց Կամանտամին և Սանտ-Եագո-
նին, վերջիններս յաճառ ընդդիմադը-
րութիւնից յետոյ: Մեր ոյժերի կէսից
աւելին ընկաւ: Գինեալ Քլանկոն ծա-
նըր կերպով վիրաւորուած է և հրամա-
նատարութիւնը յանձնեց գինեալ Տոմ-
վալին: Թշնամին մեծ թուով առաւո-
տեան յարձակում գործեց Կանկի վրայ:
Նրան յետ մղելուց յետոյ յարձակումը
նորոգուեց երկկողման, բայց եռանդուն
ընդդիմադրութեան հանդիպելով, դադա-
րեց: Կորուստները խիստ զգալի են: Էս-
կադրոյի և Նաբեխոյի զօրաբաժինների
մասին տեղեկութիւններ չկան:

ՈՒԱԶԻՆԳՏՈՆ, 23 յունիսի. — Գինեալ
Զաֆաբը հեռագրում է Սիլի բանակից
«Սանտ-Եագոն բոլորովին պաշարուած է
հիւանդից և արեւելից, բայց պաշարումը
խիստ թոյլ է: Քաղաքին մօտենալով, տե-
սայ, որ բերդերն այնքան ուժեղ են,
որ անհնարին բան է քաղաքն առնել
այն ուժերով, ինչ որ ես ունիմ:

Զաֆաբին անյապաղ հրահանգներ
կուղարկուին:

Զօրքերի գլխաւոր հրամանատար Մայ-
սըն այսպիսի կարծիք յայտնեց. Սանտ-
Եագոյի վրայ գործելիք յարձակումը յե-
տաձգուած է. Զաֆաբը ժամանակաւո-
րապէս նախաձ է տալիս զէպի ծովի
մօտ գտնուած բարձունքները, ուր և
օգնական զօրքերի կըսպասի: Զօրքին
հանգիստ տալով՝ Զաֆաբը, հաւանա-
կանաբար, կընկառնայ Կանկի և Սանտ-
Եագոյի հովիտից:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ. — «Evening World»-ի ա-
ւելով, այն լուրը, թէ Զաֆաբը պատե-
րագմական գործողութիւնները դադարե-
ցրել է մինչև օգնական զօրքերի հա-
նելը և թէ գինեալ Պանդոն Սանտ-Եա-
գո է հասել, — մեծ յուզում է յարուցել
գինեալական միւսիստութեան մէջ: Այդ
տեղեկութիւնը իսկույն և եթ հաղոր-
դուած է Մակ-Գինլիէին, և գինեալական
միւսիստութեան մէջ պատերազմական
խորհուրդ կայացաւ, ուր վճռուած է ան-
յապաղ նշանաւոր չափով օգնական զօ-
րքի ուղարկել Սանտ-Եագո:

ՈՒԱԶԻՆԳՏՈՆ. — Սպիտակ տան մէջ
հաղորդուած է, որ Ստոնիսը կիրակի
օրը կըմանի Սանտ-Եագոյի նաւահանգիս-
տը և կ'աշխատի Սիլիլի նաւատորմի
զին. միւսիստութիւնը հաղորդում է,
որ սպանական ամբողջ նաւատորմից,
բացի մի նաւից, ոչնչացրած է. նաւա-
տորմի յարուած է ափի մօտ:

Սպիտակ տան մէջ հետեւեալ հեռագիրն
է ստացուած Զաֆաբից. «Այսօր առա-
ւօտեան ես պահանջեցի, որ Սանտ-Եա-
գոն անյապաղ անձնատուր լինի, սպա-
նալով, որ քաղաքը կը ուղարկուծ ուի:
Կարծում եմ, որ անձ

էին ուսմանը համար: Վերջապէս հասան օգնական զօրքերը, որոնք ձախ կողմից անցնելով յարձակուցին սպանիացիներին վրայ: Լաուսոնի զօրքերն արդէն քաղաքի մէջ են, ուր կուտու են կուսակիւններով: Երեկ ամերիկացիները կորցրին 1,000 հոգի, որոնցից 150-ը սպանուած է: Այս թիւը, ըստ երևոյթի, խիստ չափաւոր է:

ՄԱԳԻՏԻՒՄ. — Կառավարութիւնը հեռագրերն է ստացել Սանտ-Յաւելից, բայց նրանց բովանդակութիւնը դեռ չի հաղորդել մամուլին:

ԻԶՄԵՅԻՄ. — Կամարայի նաւարումը բաց ծովում, Պարտ-Սայիլի մօտ ածխի պաշար վերցնելով ջրանցքը կրմանի երեքշաբթի:

ԹԵՐ ԵՒ ԴԵՍ

ՆԱԽԱԿ ԽՄԲԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Մեծ. պ. խմբագիր, «Նոր-Դար»-ի № 56-ում Չամբախցի գրութեան լուրը, որ վերաբերում է տեղիս քաղ. վարչութեան իմ դէմ տուած գանդակին, պարտաւորեցնում է ինձ մի քանի խօսքով բացատրել ինդիքը, նախապէս խնդրելով յարգելի խմբագրութեանը ներողամտութիւնը:

Երբ 1895 թուի սկզբում հայ հասարակութիւնից ընտրուած եօթն անդամներն ինձ յայտնեցին, թէ այդ թուի համար ինձ են ընտրել հարկահաւար, ես այդ ապօրինի ընտրութիւնը ընկալելու դիտաւորութեամբ, բողոքեցի իրենց աղտախախտելին: Բայց իմ բողոքը նրանց կողմից անխելի մնաց...

Այնուհետեւ ես դիմեցի պրիստաւ հանգուցեալ Գորլինսկիին խնդրելով, որ երկու կէտերի հիման վրայ հաստատի ինձ այդ պաշտօնի մէջ: Նախ՝ որ ես մենակ լինելով չեմ կարող գործընթաց քաջակալել. մասնաւոր, որ ընտանեկան լծի տակ ծանրաբեռնուած եմ և իմ քաջակալութիւնս կորող է աղբուստի միջոցը խախտել. երկրորդ՝ մասնաւոր առիթ օրինադրութեան այն կէտը, որով արգելում է ան մարդկանց հարկահաւար ընտրել, որոնք հարկային մատենանում եղած գումարի չափ անշարժ կայք չունեն:

Հանգուցեալ պրիստաւն այդ արդարացի փառաքան ի նկատի առնելով, յայտնում է աղտախախտելին, որ ուրիշ լին ընտրեն: Սակայն աղտախախտելը պնդում են ասելով թէ՛ «մեր մատենանում գտնուած տար հաղար ըտրվի գումարի ամեն մի կուպէլին պ. Ս. Գարազախանի օրերում մենք պատասխանատու ենք: Թէ և նա այն գումարի արժողութեամբ կայք չունի, որքան մեր մատենանում նշանակուած է, բայց որովհետեւ մենք նրան լաւ ճանաչում և ընտրում ենք, հետեապէս դուք էլ, պ. Գորլինսկի, մեր ընտրածին խնդրում ենք հաստատելը»:

Այդ խօսքերը լսելով, պրիստաւը նախ երաշխաւորութեան ստորագրութիւն է տուում աղտախախտելից, ապա՝ իմ ընտրութեան թերթը վաւերացնում, չընալով իմ բոլոր աշխատանքներին խափանելու այդ: Իսկ իմ դրութեան անյարձակութիւնն ի նկատի առնելով, աղտախախտելից պրիստաւը պ. պ. Ս. Տէր-Մանուէլեանի և Մ. Փարսաւանի ջանքով ինձ համար ուժիկ են նշանակում, որը միայն անուանով եղաւ (նվ) և մեղաւոր:

Վերջապէս Թոմաս Էֆէնդիլի պաշտօնի ստանձնում եմ, որ վայել է միայն այնպիսիներին, որոնք իրենց աշխատքը իր փառ թող են փշուռ ուրիշների աչքին, իրենց կեղծոտ նպատակներին հասնելու: Ամբողջ տարւոյ պաշտօնավարութեանը ընթացքում ամեն շարժման հաշիւ եմ ներկայացրել թէ պրիստաւին և թէ օգնականին: Իսկ տարւոյ

վերջում, ըստ կարգադրութեան նոյն պրիստաւի, թէ մատենան և թէ գանդարան մացրած փողերի անդորրագրերը ներկայացրել եմ հարկային վերաւանդին (ПОДАТНОЕ ИСПЕКТОРЪ), որը երեք օր իւր տանը քննելուց յետոյ՝ չնորհակալութեամբ վերադարձրել է ինձ, խնդրելով որ նոյն ճշտութեամբ շարունակեմ մինչև նոր հարկահաւար ընտրուելու: Բացի սրանից, միևնոյն տարին, երբ Բագուից պ. Նահանգապետի օգնականը եկել էր Չամբախի՝ գաւառապետի դիւանատան գործերը քննելու, ի միջի այլ հարկահաններին, պահանջում է և հայ հասարակութեան մատենանը, որը քննելուց յետոյ՝ առանց ամենափոքրիկ նկատողութեան անգամ՝ վերադարձնում է:

1896 թ. նոր հարկահաւարներ ընտրելուց յետոյ՝ ընկնում են հիւսիսի մատենաները և յետ առնում, այստեղ մի թուրք հարկահաւարի անմիջապէս բանտարկում են 8 ր. զեղծման համար, որից յետոյ այդ գործի քննութիւնը իւր կարգին ընթանում է:

8 րուրու համար բանտարկում են, ապա մեր մնաց 200 րուրու զեղծման համար թողնեն... Միթէ կարող էր այդպէս բան լինել, կամ գուցէ այստեղ «Կաթիլի»-ն էր գործում... Կրկնում եմ: մատենանը քննելուց յետոյ՝ ըստ ամենայնի ճիշտ գտան:

Վերջացնում եմ նամակս կցելով և այն, որ եթէ այդ զեղծումը կայ և իմ ժամանակս է պատահել, լինու ոտակաւորութիւնը ինձ ազատ թողցի, լինու գործի մի արձանագրութիւն չկազմեց, ինչն մուրհակ կամ մի կտոր թուղթ չառաւ ինձանից, — կամ վերջապէս, լինու իմ փոխարէն երաշխաւորող եօթը աղտախախտելին մի անգամ գտնէ ոտակաւորութեան կամ գաւառապետի դիւանատան չհրաւիրեցին պատասխանատուութեան ենթարկելու, որ իրենց ընտրած անհատարիմ (?) հարկահաւարը 200 րուրու զեղծումն է գործել (?)

Բարի խորհուրդ եմ տալիս Չամբախցի վարչութեան, որ նա իւր այս կամ այն անգամի «Կաթիլ» համար՝ անճշտապէս հաշիւներն իրենց հասարակական բնաւորութիւն ունեցող երեւոյթներով չըարտայայտէ ու զրանով մտքեր չփոխէ, իսկ այդ՝ յամենայն դէպս՝ դատաւարութիւն է: Ես իմ կողմից վերջացրած եմ համարում այս հարցը:

Ս. Գարազա.

Խմբագիր-հրատարակիչ

ՅՈՒՆԱՆՈՒՄ ՍՊԱՆԱՐԱՐԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԽՄԲԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՅ

Խմբագրութիւնս իշխեցում է նրանց՝ իրենց պարտքը, որոնց վրայ բաժանորդագրութիւնից ապագիկներ են մնում և որոնք զրանում են իրենց մօտ գտնուող, բայց խմբագրութեան հաւանելի գումարները ուղարկելու:

Պարտքը վճարուած է միայն այն դէպքում, երբ խմբագրութեան հասցէին ուղարկած փողի փոխարէն՝ ուղարկողը ունի պրոստային քուրտանցիա կամ «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեան ստորագրութիւնը կրող անդորրագիր: Մերան եմ տուել, նրան եմ տուել, որ տայ խմբագրութեան և այլ այդ տեսակ պատճառարանութիւնները չեն աղտուած պարտականին իւր պարտքից, եթէ հաւկայող մարդ է:

ԱՆԴՐՈՎՈՎՈՒՄ ԵՐԿՐՈՒՄ

Մարդաստոր վնասը № 1 Բագուից թիֆլիս մեկնում է օրուայ 4 ժ. 50 ր., հասնում է թիֆլիս առ. 8 ժ. 26 ր., մեկնում է թիֆլիսից Բագու առ. 9 ժ. 10 ր., հասնում է Բաթում եր. 8 ժ. 47 ր.

Փոստային գնացքը № 3 Բագուից թիֆլիս մեկնում է վիշ. 12 ժ. 20 ր., հասնում է թիֆլիս եր. 6 ժ. 33 ր., մեկնում է թիֆլիսից Բաթում եր. 7 ժ. 48 ր., հասնում է Բաթում առ. 8 ժ. 33 ր.:

Մարդաստոր վնասը № 2 մեկնում է Բաթումից թիֆլիս առ. 8 ժ. 20 ր., հասնում է թիֆլիս եր. 8 ժ. 22 ր., մեկնում է թիֆլիսից Բագու եր. 9 ժ. 05 ր., հասնում է Բագու օրուայ 3 ժամին:

Փոստային գնացքը № 4 մեկնում է Բաթումից թիֆլիս եր. 8 ժ. 35 ր., հասնում է թիֆլիս առ. 9 ժ. 07 ր., մեկնում է թիֆլիսից Բագու առ. 10 ժ. 57 ր., հասնում է Բագու առ. 5 ժ. 45 րուպէին:

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ԺԱՆԱՊԱՐԶ

1898 թ. մայիսի 1-ից մինչև 1898 թ. նոյեմ. 1

Թիֆլիսից Ի-ին հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 9 ժ. 30 ր. գիշերում է Միլիթում և հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 7 ժ. 20 ր.: II-ը մեկնում է առաւօտեան 11 ժամին և գիշերում է Պատանաւորում. հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 9 ժ. 20 ր.:

Վեց տեղ ունեցող Ի-ին հանրակառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 4 ժ. 35 ր.: II-ը մեկնում է եր. 9 ժ., առանց գիշերելու, հասնում է Վլադիկաւկազ միւս օրը եր. 11 ժ. 20 ր.:

Վլադիկաւկազից հինգ տեղ ունեցող Ի կառքը մեկնում է առ. 7 ժ. գիշերում է Միլիթում և հասնում է թիֆլիս միւս օրը եր. 6 ժ. 30 ր.: II-ը մեկնում է առ. 9. 30 ր. գիշերում է Գուգարում և հասնում է թիֆլիս միւս օրը 7 ժ. 55 ր.:

Վեց տեղ ունեցող Ի-ին հանրակառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 5 ժ. 30 ր. և հասնում է թիֆլիս միւս օրը եր. 7 ժ. 25 ր.: II-ը մեկնում է եր. 9 ժ. և առանց գիշերելու հասնում է թիֆլիս միւս օրը եր. 10 ժ. 55 ր.:

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆԻ ԳՆԱԳՐԱՆԵՐ

Թիֆլիսից Բորժում մեկնում է № 7 գնացքը օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Բորժում երեկոյեան 7 ժ. 50 րուպէին:

Բորժումից թիֆլիս մեկնում է № 8 գնացքը գիշերուայ 1 ժ. 44 ր. և հասնում է թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 33 ր.:

Լրացուցիչ ամսարանային № 7 — bis գնացքը թիֆլիսից Բորժում է մեկնում օրուայ 3 ժ. 30 ր. և հասնում է Բորժում երեկոյեան 9 ժ. 20 րուպէին:

Լրացուցիչ ամսարանային № 8 — bis գնացքը Բորժումից թիֆլիս է մեկնում գիշերուայ 2 ժ. 50 ր. և հասնում է թիֆլիս առաւ. 8 ժ.

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅ

ԵՆԵԳԱՐԱՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆԲՈՎ

(Սուրբ, Սաղմոյա փողոց, № 64)

(սեպտեմբեր 1-ին տոն)

Հեռախոս № 230

Երթեկ հիւանդների ընհանուր ընդունութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցեղեկը. վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան: Վճարը 2 ր.: Գիշերօթիկ հիւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պետք տրուի. վճարը որոշում է ըստ դոտակարգի: Զուտեղները՝ ձրի են: Գինեկուլիայի րաժառանգ ընդունողները վճարում են 1 ր.

50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուակերուայ համար. ծննդաբեր կանայք բաժանմունքը մանուկները — 1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուակերուայ համար: Երկուշաբթի 10 ր. մինչև 50 ր.: Անդամաճարութիւնը ըստ համաձայնութեան: Երթեկի ըստ հիւանդների գիշեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի: Զուտեղների համար 1-ական մահճակալ է դրուած իւրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղադրւում են նրանք տեղի և նրա պ. պ. ընկերների առաջադրութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տեղ և տեսուչ

Մ. ՄԿՐՏԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ սոյն տարւոյ յուլիսի 14-ին իւր շինութեան մէջ աճուրդ կըլինի կապալով տուր 1899 թուի ապրիլի 30-ից փեյ տարի ժամանակով քաղաքային տղա զեղատունը, որ այժմ կապալով ունի վերցրած զեղատունը Կոմսիկին:

Պայմանները կարելի է տեղեկանալ քաղաքային վարչութեան մէջ ամեն նիստի օր, առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև ցերեկուայ 1-ը (1060) 3—2.

ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ

ՎԱՃԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

«Նուէր մանուկներին» խորագրով հետեւեալ գրքերը.

Առաւօտապահ (Սմիլնով) գինն է.	12 կ.
Աշխէնն ու Մարգարիտ (Ռոզով)	10 կ.
Արքայի բաղնիք (Անդրէաս)	5 կ.
Գոհարիկն ու Աստղիկը (Աննիակայա)	10 կ.
Նիկոլոս և Պատրաշը (Ուրադ)	10 կ.
Գիւղում (Երզնկայա)	20 կ.
7—3	

Տեսնելով, որ մեր առաջի տպագրած

«ԵՓԻՄԵՐՏԵ-ԵՐԱԶԱԳԻՐՔ»-Ը

տպագրուած է և ամեն կողմից պահանջ և կարօտութիւն է գրագրուած, տարւոյս յունուարին պարտաւորուեցայ գրքեր երկրորդ անգամ յանձնել տպագրութեան:

«ԵՓԻՄԵՐՏԵ-ԵՐԱԶԱԳԻՐՔ»-ը, հայի անբաժան ընկերը լինելով կատարում է նրա համար «Ասիկ բարեկամ» պաշտօն. այս պատճառով սկսայ քաղաքական և բարձրագոյնի և միանգամայն կեանքի ամենահարկաւոր և օգտաբեր գոհարներով և մանաւանդ բժշկական ճոխ նիւթերով հարստացնել և բոլորի համար յերաւել «Ասիկ բարեկամ և ուղի ընկեր» գործնակ. և այսպէս կըլինակ օգտաւատութեամբ մտաշիւքի անկ բոլորին:

Գրքեր իւր ստուարութեամբն առաջի տպագրութեան եռապատիկն է. մի օրինակի գինը 2 րուպի 70 կոպէկ է: Սրանով շատարում եմ յայտնել բոլորին՝ մանաւանդ մեծապատիւ նախնային այն պարտններին, որոնցից շատերը հատով և շատերը գումարով նախապէս ցանկութիւն են յայտնել գնելու, թող բարեհաճեն գնելու կանխիկ ուղարկել և գրքերը պատով ստանալ: Ապաւիլ՝ ոչ հատով և ոչ գումարով ոչ որի չի ուղարկուի:

ԳՐԻԳՐ ՔԱՅԱՆԱՅ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ.

1059) 10—2

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆ

Լոյս է տեսել «ՔՆԱՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ» եւրոպական ձայնագրութեամբ, որ յարմարեցրած է զաշնամուրի վրայ նուագելու և երգելու համար: «Քնարիկը» պարունակում է իւր մէջ 27 հատ մանկական ընտել երգեր, պարերգեր և աղօթքներ, որ ս. Էջմիածնի նախկին ուսումնական ժողովի կողմից ընդունուած է ի շարս լաւագոյն դասագրքերի: Արտասահմանի հայ գաղութների խորին ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այս դիւրամատչելի եղանակով կազմուած երգարանի վրայ, որ վաճառուում է թիֆլիսի «Կենդրոնական գրաւաճառանոցում», պ. Յովհ. Սուրբանանանի կրթաշտ. մարտկոյնում և ինձ մօտ: Ինձ գիտնելը բացի մեծ գիշումից, նաեւ ճանապարհածախը չեն վճարում: Հատով՝ 1 ա. 50 կոպ., 50 օր. 1 ա. 20 կոպ., 100-ով գնողներին՝ 1 ա.: Յանկայողները պիտի գիտնեն այս հասցէով՝ Սիմֆերոպոլ — Ղազարոս քաղ. Յովհ. Կիւսից: 1038 50—18